

LLUC

ANY XLII • NÚM. 497 • JULIOL 1962

LLUC

REVISTA MENSUAL
ANY XLII — NÚM. 496

JULIOL 1962

Òrgan de la Confraria de la Mare de Déu de Lluc

Director: P. CRISTÒFOR VENY, M. SS. CC.

ADMINISTRACIÓ:
SANTUARI DE LLUC
ESCORCA (MALLORCA)

(Amb llicència eclesiàstica)

Depòsit Legal P. M. 276-1958

SUMARI

	<u>Pàg.</u>
La Mare de Déu de Lluc i el Diccionari	194
ELS LLIBRES SANTS	
La Bíblia explicada al poble. ¿És ver que la Bíblia ensenya que el món va ésser fet en sis dies? . . . <i>Miquel Ollers, M. SS. CC.</i>	197
COSES NOSTRES	
D'un capítol de les meves memòries <i>Gabriel Cortès.</i>	201
Llibres mallorquins <i>Miquel Gayà.</i>	205
Vida Cultural	207
PER LA NOSTRA HISTÒRIA	
Referencia de tormentas <i>R. Juan y Mestre, M. SS. CC.</i>	209
NOTES D'ART	
Revista a les Sales d'exposició <i>Josep Bauçà i Pisà.</i>	213
LLUC PER MALLORCA	
Informació del Santuari	217
El Nuevo Trono	220
Els pobles ds Mallorca a la Mare de Déu de Lluc.	221
Associació d'Antics Blauets	221
PAGINES D'HUMOR	
El senyor Jordi des Pont	222
Coses rares	222
Geografia dels mallorquins	223
Coverbos	224

A LA PORTADA: *Vegeu els 10 volums del Diccionari d'Alcover-Moll, el gran monument de la nostra llengua que, després de 60 anys d'esforços, acaba d'arribar a feliç terme.*

LA MARE DE DÉU DE LLUC I EL DICCIONARI

PARAULES PRONUNCIADES PEL M. RVD. P. MIQUEL OLLERS M. SS. CC.,
PRIOR DEL SANTUARI, EN LA FESTA D'ACCIÓ DE GRÀCIES PER
L'ACABAMENT DE LA PUBLICACIÓ DEL «DICCIONARI», QUE UNA
DISTINGIDA I NUMEROSA REPRESENTACIÓ DE TOTS ELS PAISOS DE
LLENGUA CATALANA CELEBRÀ A LLUC LA TARDA DEL 26 DE MAIG
PROP PASSAT.

*IAU benvinguts a aquest Santuari, Casa Pairal dels mallorquins.
La vostra visita —per nosaltres tan agradosa— és sens dubte de les
més importants que hem rebut aquest any.*

*Veniu en el centenari del neixement d'aquell il·lustre canonge de la Seu
Mallorquina, que fou mossèn Antoni M. Alcover, el gran cultivador de la nostra
llengua, l'home providencial que inicià l'obra magna del Diccionari que avui,
amb satisfacció inmensa, s'és acabat de dur a terme.*

*I veniu, diria, a oferir a la Mare de Déu de Lluç —Reina de Mallorca— el
fruit magnífic d'aquesta heroica empresa per tots tan aplaudida, per tots tan
admirada.*

*El vostre gest té la seva noblesa, i hi escau molt bé perquè Maria és invo-
cada com a Sedes Sapientiae, Trono de la Saviesa increada, i també trono de la
saviesa humana. Ella, endemés, du un llibre que, si és ver que representa l'Evan-
geli, també, com ha dit un de vosaltres, bé podem figurar-nos que és el Diccionari*

de la nostra Llengua –en cada una de les seves dues pàgines obertes mostra la primera i la darrera lletra de l'alfabet–, podem en conseqüència dir que la nostra Moreneta és la «Mare de Déu del Diccionari».¹

Bé li escau, doncs, aquesta festa d'ofrena i aquesta pública acció de gràcies per tot això que acabam de dir; però principalment resulta encertadíssim el vostre gest perquè

Lluc per Mallorca és encara
el sant racó de la llar,²

i jen quin lloc més indicat sinó en aquest sant racó de la llar mallorquina podíem commemorar el gran fet de l'acabament del Diccionari de la nostra llengua? Costa i Llobera ens ho va dir que en aquestes muntanyes de Lluc hi trobarem sempre

una saba antiga i pura
que fa el cor més mallorquí.³

I veniu, sobretot, acompanyant el principal continuador del Diccionari, Francesc de B. Moll, aquest segon home providencial, del qual permeteu-me de dir que després de l'Elias fogós i batallador que fou mossèn Alcover, ell ha estat com un novell Eliseu de la nostra Llengua. Ell no solament ha heretat del seu gran mestre el mantell miraculós, sinó també aquell spiritus duplex, un esperit doblat que li ha fornit «aquell pit, aquell seny, i aquell suc de cervell» que don Toni Maria havia desitjat per a si mateix. Guarnit amb una tal armadura, i protegit amb la gràcia de Déu, podem dir que el senyor Moll ha fet tants de miracles com toms té el nostre Diccionari.

Per totes aquestes raons, gràcies sien donades a Déu i a la seva Mare Santíssima baix del títol –mallorquí per antonomàsia– de la Mare de Déu de Lluc.

Després d'aquesta ofrena i d'aquesta visita, després d'aquesta pública acció de gràcies, avui més que mai ens sentim moguts a pregar amb algú de vosaltres i dir-li a la Mare de Déu de Lluc:

Vós bru clavell, jaramí,
flor de gebre, tall d'acàcia,
feis als vostres fills la gràcia
de conservar el mallorquí.⁴

¹ Ràfols i Camí en *Corona poètica a la Mare de Déu de Lluc* (1960), pàg. 74 i ss.

² Costa i Llobera, *Cançó dels pelegrins de Lluc*.

³ *Ibid.*

⁴ Llorenç Vidal, *Corona cit.*, pàg. 38.

Certament que el poeta no ha dit «d'arraconar el mallorquí». Perquè aquesta llengua,

Mare de Déu de Lluc, és la nostra,
la que tant vos ha resat.
No deixeu abandonat
aquest poble sempre vostre.⁵

Com sempre, després de l'Angel i dels Sants Pares, sou els poetes qui ens ensenyau de parlar més dignament amb la Mare.

Sou els poetes qui posau a la llengua dels «Blauets» d'aquesta escolania les cançons més regalades, com aquell

Si és moreneta ja és dolça i bella...⁶

i a la boca dels pelegrins la invocació clamorosa del

Verge de Lluc coronada,
damunt Mallorca reinau!

Per aquest do de la vostra inspirada paraula i per les recòndites melodies que li sabeu trobar a la nostra llengua, oh pelegrins que, de tots els indrets on és parlada, avui veniu, siau tots benvinguts, i que la benedicció de la Mare de Déu de Lluc us acompanyi sempre per la terra i per la mar.

⁵ Ibid.

⁶ Tomàs Forteza en *Corona poètica* (1884), pàg. 86.

LA BÍBLIA EXPLICADA AL POBLE

¿ÉS VER QUE LA BÍBLIA ENSENYA QUE EL MÓN VA SER FET EN SIS DIES?

NO és ver, encara que n'hi ha més d'un que així s'ho pensa.

Ja des d'ara podem fer notar que l'expressió tantes vegades repetida: *Déu creà el món en sis dies* no se troba en el Gènesi, sinó més bé en els llibres que deim Història Sagrada, que volen ser un resum del que la Bíblia ensenya.

Diguem de seguida que l'Església no té sobre aquest punt cap ensenyança determinada fora la de que totes les coses foren creades per Déu, sense però determinar el temps que durà aquesta divina operació. És aquesta una qüestió purament científica i com a tal és de la competència exclusiva dels astrònoms i geòlegs, els quals en les seves investigacions científiques sobre aquest punt gosen de llibertat completa.

Ja fa estona que digué Sant Agustí que ni Jesús, ni els apòstols (i podríem afegir: ni la Bíblia) vingueren a aquest món per ensenyar el curs de les estrelles, sinó les veritats religioses que el món o desconeixia o tenia oblidades.

Prova de què no hi ha cap ensenyança determinada sobre aquest punt és que Sant Agustí ensenyava que totes les coses havien estat creades totes d'un cop, encara que després s'anaren manifestant paulatinament.

D'aquesta interpretació agustiniana digué Sant Tomàs: La interpretació d'Agustí és molt subtil; però és més apte per a defensar la veritat de la santa Escriptura. La interpretació corrent (dels sis dies) és menys complicada i més conforme al «sentit superficial» de la lletra.

Aquí hi cauria bé allò de que «la lletra mata i l'esperit vivifica».

* * *

Facem notar de seguida per a prevenir escàndols de fariseu, que negant que la Santa Escriptura ensenyi ser l'obra de la creació fruit de sis dies no feim pròpiament marxa enrera. Fa casi setanta anys, en efecte, que el

Papa Lleó XIII en l'Encíclica *Providentissimus Deus* de l'any 1893 ja avisava a tots els exegetes amb aquestes paraules, que de llavors ençà mil voltes s'han repetit a les escoles: «Mai no hi podrà haver col·lisió entre el teòleg i el físic, si cadascú se mou dins el termes del seu camp, és a dir: si cap dels dos afirma com a cert lo que encara no ho és. Hem de tenir present, en efecte, que els sagrats escriptors, o millor dit, l'Esperit de Déu que per ells parlava no pretengué ensenyar als homes l'íntima constitució de les coses visibles, coses indiferents per a la salvació. D'ací que la santa Escriptura enlloc de cercar directament l'explicació de les coses visibles, les descriu i les tracta amb llenguatge figurat o així com les solien explicar les gents d'aquells temps en son llenguatge familiar i fins i tot avui en dia les expressen els mateixos homes més savis en sa vida de cada dia. Tothom sap que en el llenguatge corrent se diuen les coses així com apareixen als sentits. Per això parlant Déu als homes s'acomodà al seu llenguatge i per això parlà de les coses no així com són sinó així com se manifesten externament». Fins aquí Lleó XIII.

Aixís, doncs, cal tenir ben present que no és ver el que molts es pensen; que la Bíblia ensenya que el món va esser creat en sis dies, encara que a primera vista així pareix.

No hi ha que confondre tampoc lo que ensenya la Bíblia *interpretada degudament* i lo que ensenya segons qualque expositor sagrat. Així hi pot haver llocs de la santa Escriptura que per falta de llum han estat mal interpretats; però d'això no en té la culpa l'Escriptura mateixa sinó el coneixement imperfecte dels seus expositors.

Ningú s'ha d'extranyar si deim que per entendre degudament la santa Escriptura són necessaris dos raigs de llum: el de la teologia i el de la ciència humana. L'augment de qualsevol d'aquestes dues ciències pot marcar, i en el decurs de la història ha marcat més d'una vegada, un nou progrés en el coneixament i en la interpretació dels llibres sants.

Es per això que els Papes més d'una vegada han exhortat els exegetes a aprofitar totes les conclusions certes de les ciències humanes per així poder millor entendre i exposar les paraules dels llibres sants.

Estant així les coses, ningú no ha d'extranyar que davant les conclusions certes de l'astronomia i de la geologia que demostren d'una manera tan clara que el món és obra de molts de milions d'anys i que les capes i els sediments de la crosta terrestre amb els seus animals petrificats demanen llargs períodes de temps per a formar-se, estant així les coses, repetim, ningú no pot extranyar que ajudats d'aquesta llum tan clara els exegetes hagin

re-examinat els seus treballs i les seves interpretacions i hagin canviat d'interpretació. Tot no és estat altra cosa sinó confirmar lo que ara fa casi cent anys digué el Concili Vaticà I: «Encara que sia veritat que la llum de la fe és major que la de la raó, mai, emperò no hi podrà haver entre elles repugnància alguna o dissensió, perquè Déu que revela els misteris de la fe és també el que donà als homes la llum de la raó. Si hi hagués repugnància, Déu se faria guerra a si mateix i la veritat seria contrària a la veritat, i això no pot ser».

Es precisament a propòsit dels fòssils que digué un expositor de la Bíblia defensant la seva nova exposició: Tot ho podem creure de Déu, menys el que temps enrera s'hagi dedicat a enterrar els morts (els fòssils) per enganyar els vius!

Efectivament no els enterrà per enganyar-nos sinó per fer-nos cavil·lar.

* * *

Ja és estat una gran sort el que la geologia, per exemple, hagi arribat a unes conclusions tan certes. Amb tot, això de poder considerar com *una figura o manera de dir* lo dels *sis dies* i demostrar que l'autor del Gènesi no va creure *ni va tenir intenció d'ensenyar tal mida de temps* per a la creació feia costa amunt.

Però també aquí la piqueta de l'arqueòleg i els estudis pacients dels orientalistes han revelat que els pobles de l'antic Orient, a on nasqué la Bíblia, no tenien els mateixos motllos d'escriure i d'expressar-se que noltros.

Fins a principis d'aquest segle la Bíblia era casi tota sola entre la literatura oriental i per això molts la jutjaven i la interpretaven com si fos un llibre ben igual que els nostres. Ara s'ha vist que això no era exacte, i que aplicar els nostros sistemes d'exposició a la santa Bíblia era un anacronisme, sobretot si se tractava dels onze primers capítols del Gènesi a on «amb un llenguatge senzill i figurat, apropiat a la intel·ligència d'una humanitat menys desenrotllada, se descriuen o se contenen les veritats fonamentals en què se fonamenta la nostra eterna salvació que hem de cercar, i a on se dóna també una descripció popular de l'origen del llinatge humà i del poble escollit. (*Humani generis*).

Temps enrera potser se va accentuar massa el que la Bíblia era «paraula de Déu» i que per lo tant tot lo que ella diu havia de prendre-se en sentit estriecte i rigurós, puix així semblava que la cosa ho demanava. Se descuidaren, emperò, de notar que encara que això fos veritat, també ho era això altre, és a dir: que Déu *parlava a lo humà*, o sia *així com parlen els homes*, no així com pot parlar Déu!

Doncs bé, els orientalistes, com fa notar el Papa Pius XII en la *Divino afflante*, després de trobar molts d'altres documents de l'antiguitat, han po-

gut comprovar que els antics per expressar lo que volien no sempre empraven les mateixes formes ni els mateixos modes de dir que avui en dia noltros usam, sinó aquells que s'estilaven entre els homes del seu temps. Per això un bon exegeta d'avui és necessari que mentalment se posi entre aquells temps antics de l'Orient i amb l'ajuda de la història, de l'arqueologia, de l'etnologia i de les altres ciències pugui veure i endevinar *quina manera d'escriure empraren els homes d'aquells temps tan antics*.

Tenim així que quan la Bíblia parla dels *sis dies* de la creació ens trobam davant d'un text antiquíssim de l'Orient a on hi havia unes maneres d'expressar les coses un poc distintament de les nostres. No hi ha dubte que Déu pogué servir-se d'aquesta manera de parlar.

Ara bé, el lloc on se parla dels sis dies és un text no de prosa comuna, sinó de prosa artística, d'una prosa a on, com element de bellesa literària, hi entren els números i el paral·lelisme o sia el desdoblament d'una sola idea en dos, o quatre i fins més trossos, per fer-ho així més del gust dels lectors d'aquells temps. Així, l'autor sagrat, per escriure segons el gust de la seva època i també per inculcar d'una manera literària (ja que no reial) l'observança del dissabte de part del mateix Déu, va incloure dins els dies d'una setmana el *temps indefinit* de la creació de totes les coses.

Aquesta manera de redactar un *fet històric*, com el de la creació de totes les coses per Déu, per noltros pot ser un poc extrany, puix tenim una altra manera d'expressar-nos. Pels lectors del temps en què foren escrites va esser una cosa completament normal i inofensiva, tant més com al temps en què foren escrites aquestes planes ningú en sabia res d'astronomia ni de geologia. Tothom es va poder fer càrrec del que volia ensenyar el sagrat autor, i la primera regla de la inspiració és que Déu per medi del seu instrument solament ens enseya lo que aquest *té intenció d'ensenyar*.

Hem de beneir Déu perquè amb la llum que ens han donat les ciències i els descobriments moderns hem pogut corregir interpretacions equivocades, mai oficialment autoritzades per l'Església, i en aquestes descripcions d'un fet històric tan trascendental sabem distingir entre la *veritat històrica del fet* i la *manera artística o literària* en què aquesta veritat ens és per Déu ensenyada.

MIQUEL OLLERS, M. SS. CC.

D'UN CAPÍTOL DE LES MEVES MEMÒRIES

SEMBLA que era ahir i ja fa més de mig segle. Jo llavors tenia prop de deu anys i em preparava per ingressar a l'Institut. Ciutat era encara la petita urbs dels carros, les galeres de mules i el tramvia del «Terreno», patriarcal i russinyolenc. Però el progrés començava a iniciar-se amb l'incipient «cinematógrafo» i prop de dues dotzenes d'automòbils que corrien per tot Mallorca causant un veritable estupor. Eren uns cadafals ambulants i estrepitosos amb tripulants que semblaven astronautes, amb unes ullerotes fenomenals i bates color de pols.

L'ideal de tots els al·lots de llavors era ser conductors d'aquelles màquines que anaven i venien per camins i carrers provocant admiració i pànic. Per això no era gens estrany que jo em passàs les hores lliures fent girar el tamboret del piano de canostra com si fos el volant d'un cotxe imaginari, imitant, com un desesperat, el roncar del motor i el crit de les sirenes. I bé m'hi vaig estar al balcó esperant el pas de qualche «Delahaye» o «Dion-Bouton», que s'anunciava cinc minuts abans amb el sotragueig espantable del motors i el rebombori de les bocines.

* * *

Amb tots aquests precedents ja vos podreu imaginar l'entusiasme que em va causar la nova de que el representant d'una marca d'automòbils, bon amic de la meva família, ens convidava a anar a Lluç amb un parell del seus cotxes. Des qu'ho vaig sebre no m'hauria baratat amb ningú. I vaig començar a mirar amb llàstima els meus condeixebles que no havien de tastar el nèctar gloriós del progrés i de la velocitat. Vos dic que no sabia el què em passava!

* * *

I arribà el dia assenyalat. A les set del matí tota la gent de canostra ja anava a l'aire. Jo, amb els ulls plens de son i el cos mig adormit, contemplava

aquells preparatius que més tard vaig comparar amb els dels famosos personatges de Verne quan havien d'emprendre el viatge a la Lluna. En voleu de xals i de velets per las senyores, i d'ampolletes d'esperit de vi pels possibles marejos, i d'ulleres negres i bates blanques pels homes!

A les vuit i mitja baixàrem al carrer. En mig de la plaça ens esperaven dos cotxes monumentals i lluent, amb els seients posteriors elevats, com el «Carro de la Beata», i els motors ocults sota uns capots de corbes barroques. En feien de planta allà enmig i n'hi havia de gent que badocava!

A força de voltar manetes o maniveles, i de fer experiments de tota casta, els motors es posaren en marxa amb un petardeig que alçava terreta. I amb un Pare Nostre a Sant Miquel i un altre a Sant Cristòfol, sortirem a fora porta pel carrer de la Ferreria. Fou una desfilada triomfal, com si anàssim a descobrir les Amèriques. A la Porta de Sant Antoni s'espantà una somera, que duïen uns gitanos, i sortí disparada pel carrer del Socors en mig d'una al·luleia fenomenal.

Pels hostals de la carretera d'Inca, i llavors pels Hostalets d'En Canyelles, seguïrem causant una gran commoció. Jo no anava del tot còmode perquè no havia cabut als seients normals, i reposava sobre un regruix de la carroceria, en mig de bidons de benzina. Si hi afegiu que anava en el cotxe segon i que el de davant alçava una grandiosa polsaguera que ens deixava enfarinolats, podreu imaginar que aquell periple tenia els seus inconvenients.

Però l'estupefacció ciutadana no era res comparada amb el pànic dels bons carreters que trobàvem. Allò era un «salvi's qui pugui». Les bísties s'espantaven davant aquelles aparicions infernals i n'hi havia que sortien del camí tirant-se als sementers de la vorera. I no en parlem de les entrecavdores que trobàvem a banda i banda de la carretera que es quedaven «en là, com Sa Jaia Miquela» davant el pas furiós dels «cotxos de foc».

I així desfilàrem per Santa Maria, Consell i Binissalem, aturant-nos tres o quatre vegades per posar aigua als radiadors que bollien per un tres i no res. A les deu tocases arribàrem a Inca. I allà va ser l'apoteosi. Els cotxes es pararen davant la Casa de la Vila, i aviat la plaça s'omplí de gent. Semblava el «Dijous Bo». Els «chauffeurs» posaren benzina —llavors es deia «nafta»—, als dipòsits dels cotxes que la se bevien com els goretts de setembre es beuen l'aigua del cel. Tothom féu una mica de «piscolabis», i a les onze reprenguerem la marxa. Fins allavors el camí havia estat pla, però ara venia la pujada i els conductors començaren a posar cara de circumstàncies.

Selva, oliveres, casetes roges, l'esglèsia enfilada, ametllers i marges, tot passava com una exhalació —una exhalació de trenta per hora—; llavors vengué Caimari a on les madones, esverades, arregussaven els infants que jugaven pel mig del camí. A la sortida del poble començaren a esbufegar els motors, costa amunt. I tant esbufegà el nostre que, davant per davant del «Cavall Bernat», degué tenir una acubor perquè féu un renou estrany i es parà. L'altre cotxe, que

no se n'havia temut de res, roncava, més amunt. Tots devallàrem. Les senyores, enfarfegades de velets i abrics, es varen seure sobre el paretó de la vorera. I el «chauffeur» començà a punyir rodetes i estirar fils. De sobte començà el motor de bell nou a petardejar. Alegria general. La meva àvia havia resat, i ens havia fet resar a tots, una «Salve» a la Mare de Déu de Lluc perquè ens treguéssim d'aquell mal pas. Pujàrem al vehicle, i per amunt altra vegada, enfilant-nos per aquelles voltes que el cotxe prenia ràpidament en mig dels xiscles de les senyores que començaren a ensumar les ampolletes d'esperit o de sals angleses. Des d'aquells revolts es veia mitja Mallorca. A dalt el «coll des Barracar» tothom alenà. Ja teníem mig camí passat, i seguïren cap a «bretxa nova», després d'haver posat aigua al motor que tornava fer fumet. Quan arribàrem a aquell grandiósovoranc fet a la muntanya, hi bufava un vent acanalat que arrencà un dels xals de la meva àvia i el se'n dugué comellar avall, voleiant com un colom selvatge. Quin disgust! Justament era un xal comprat a París, a la primera exposició universal. No hi hagué res a fer. Jo crec que aquell dimoni de xal no s'aturà fins a Muro, que es veia allà enfora, a l'entrellum.

Un parell de voltes més amunt —quan l'àvia, sobreposant-se al disgust del xal perdut, m'havia contat la bella tradició del «Salt de la Bella Dona»—, sentírem un tro. No era del cel perquè feia un dia clar, sense un nuvolet. Era un pneumàtic que havia reventat. Altra parada i vengà treball pel conductor que ja feia cara de prunes agres. Tots els homes hi volgueren posar una maneta i allò era el no entendre-s'hi. El «cric» fallà dues vegades, la feina de posar el «parxe» no fou cosa lleugera, ni la d'inflar la roda que feren un poc per hom. Amb totes oquestes cerimònies passà prop de mitja hora.

A la fi, altra vegada en marxa, pensant que tot acabaria bé si Déu ajudava. Quatre revolts més amunt, ran de la font abeurador, trobàrem l'altre cotxe empantegat, renegat, i disposat a no tornar-se moure mai més per res nat del món. Tothom féu rotllo en mig de la carretera. Ja tornàrem tenir les senyores assegudes a la vorera. Els dos mecànics —un d'ells era francès, del «Midi»— començaren a inspeccionar les butzes del pobre cotxe avariàt. Jo badava un pam d'ulls observant el misteriós mecanisme, i m'hi vaig arrambar tant que em vaig embrutar de morques i em donaren una renyada feresta.

Aquesta vegada sí que no aclariren res punyint. El vehicle havia dit «no en vull pus», i ja n'hi podien fer de pessigolles! El «chauffeur» francès, congestionat, començà a renegar en el seu idioma, i l'altre mecànic, que era ciutadà, i del Pes de la Palla per més senyes, no feia més que mirar-se la feta repetint, desolat: «És blau es fester! És blau es fester!».

Tirada junta, acordàrem tots plegats —tripulació i passatge—, que l'únic remei era que el cotxe viú estiràs el mort fins a Lluc. Treguéren una corda gruixada de no sé on, i els lligaren. Tots pujàrem als vehicles, i el nostre, que es

posà davant, començà a estirar, però no pogué amb l'ànima seva. Era massa gros el feix per un tot sol. Començà a grunyar i acabà per perdre els alens.

Tothom avall altra vegada, i el francès —que encara devia flastomar en la seva parla—, ordenà que la gent pujàs a peu fins a dalt el coll del Guix, i així les dues baluernes potser podrien fer el seu fet.

I així arrencaren els dos cotxes —el viu i el mort— amb els dos conductors i la meua àvia, única excepció, deixant-nos a tots en mig de la carretera. Si fins allavors havien patit els motors després tocà el torn als passatgers. Les senyores, sobretot, començaren a bufar cobertes amb els seus ropatges i vels, i aixís, poc a poc, jo davant, davant, com un canet enjogassat, arribarem a dalt la costa on hi trobarem els artefactes, tan fresquets com si no haguéssim romput mai cap plat.

D'allà per avall tot va anar com una seda, amb la diferència de que els qui ens havien donat pols des de ciutat ara els tocava rebre'n, d'aprop i de valent. No cal dir que acabarem tots com uns gerrets a punt de fregir. Malgrat tot, l'alegria d'acostar-nos al Monestir, del qual vèiem ja les cases, va esborrar totes les peripècies sofertes. La meua àvia començà una altra «Salve», i un oncle meu, que pretenia d'intel·lectual, va dir, emfàticament, allò de:

«Ecco apparir Jerusalem si vede»

amb molt poc èxit, perquè ningú no li féu cas.

Acalorats, blancs com uns moliners, sonant triomfalment les sirenes, entràrem, a la fi, a la clastra de Lluc per davall l'arc del portal forà, i els cotxes cercaren l'ombra dels polls. Eren ja prop de les dues.

Unes monges, un estol de poblers i dos eivissencs, ens reberen a la plaça, admirats de veure aquells personatges emblanquinats que davallaven dels vehicles. Tots ens espolsàrem així com poguérem, i a mi, mumare em donà una grandiosa rentada amb aigua del brollador, que era gelada, per més senyes, per llevar-me aquell crostaparat.

* * *

I amb quina devoció pujàrem al cambril de la Mare de Déu! I quina «Salve Regina» férem cantar als blauets! De llavors ençà he pujat moltes, moltíssimes vegades, a Lluc. Però sempre tenc present aquell viatge accidentat i heròic de fa més de cinquanta anys.

Dinàrem, de fred, a la Font Coberta, i acomiadats de Nostra Senyora, compost el mal del cotxe avariats, emprenguérem la tornada, que es féu sense dificultats memorables. Costa avall, tots els sants ajuden. Arribarem a Ciutat entrada de fosca, però jo tenia, i tindrè sempre imprès a l'ànima, aquell somriure de la Verge que ens veié pujar al seu cambril després d'aquel periple gloriós.

GABRIEL CORTÈS

LLIBRES MALLORQUINS

NOSALTRES ELS VALENCIANS, *per Joan Fuster (Barcelona, Edicions 62, 1962).*

En aquesta escaparata de llibres mallorquins no podem prescindir, avui, de comentar un formidable estudi de Joan Fuster sobre allò que en diríem el cas dels valencians. Principalment perquè en aquest estudi, tot a llarg del seu discurs, les referències i l'aplicació — una possible aplicació, al menys — a Mallorca hi són constants.

En *Nosaltres els valencians* hi ha un encarament amb la història, els fets i les constants d'un poble. En aquest encarament, l'autor hi cerca d'esbrinar un millor coneixement, de reflexionar sobre les conseqüències, de marcar una possible norma per al seu redreçament. Es un estudi ampli i alhora profund sobre el País Valencià, la lectura del qual ha de produir un impacte a totes les consciències lúcides, a tots els cervells responsables.

Joan Fuster analitza en aquest llibre — amb sang freda, sense caretes de carnaval, sense convencions còmodes — les virtuts d'un poble i també les tares, totes aquelles tares que l'han pogut deformat i fer-lo tal com és. Dubtam molt que aquest reclam de Joan Fuster pugui admetre una rèplica honesta. Fuster denuncia sense embuts els pecats i les molleses d'un poble, les seves caigudes com a tal, la seva crida a bells destins, el seu acontentament en la mitjanja. D'un poble que la història va crear com a centre i que en la història s'ha complagut a fer-se «sucursal».

Ens causa estupor de veure com han pogut ésser pensades i ésser dites tantes coses i tan clares, com han pogut ésser escrites tantes veritats. Joan Fuster — estudiós, crític, assagista, historiador, poeta — fa aquesta vegada l'ofici del profeta, del vaticinador. Desentrona del debanell de la història tots els nusos, tots els punts obscurs, i no s'estalvia de de mostrar-los públicament. Es veritat que

deixa per a qui sigui cridat a fer-ho, un programa exacte dels camins a seguir, però, assenyalant els abismes, tot el seu llibre és com una crida a rectificar, si València no vol que d'ella se'n pugui dir allò de Maragall: «Ací hi ha una gran població: però per cert que no hi ha un poble» (pàg. 207).

El propi autor diu de *Nosaltres els valencians* que és un llibre que havia d'ésser escrit per un historiador o per un sociòleg. Nosaltres creim que ha estat ben oportú que l'escrivis un poeta. Llibre sobre el cas d'un poble, tot ell una crida implícita a salvar aquest poble — cívilmnt, històricament i moralment —, creim que ningú com un poeta de la talla de Joan Fuster el podia escriure amb més garanties d'èxit. *Nosaltres els valencians* és un estudi transcendent, que ha de pesar dins els pensament social, polític i cultural. Un llibre, en fi, que cap persona culta no pot deixar de llegir. Més encara; sobre el qual tots deurem estudiar i meditar.

UN HOME DE COMBAT (MOSSÈN ALCOVER), *per Francesc B. Moll (Palma de Mallorca, Ed. Moll, 1962).*

Amb motiu d'acabar-se enguany la publicació del gran *Diccionari* que ideà i inicià l'il·lustre canonge mallorquí mossèn Antoni M. Alcover, Francesc de B. Moll ha volgut celebrar aquest magne aconeteixement amb l'edició de la biografia d'una tan benemèrita figura de la nostra terra.

L'hauria pogut titular amb una frase que indicàs algun dels seus aspectes científics més destacats. Ha preferit fer-ho, però, amb una que revelàs la seva condició humana més punyent i corferidora: *Un home de combat*.

Mossèn Alcover va ésser, en efecte, un home de combat, i aquest aspecte de la seva

COSES NOSTRES

vida condiciona gairebé sempre les seves activitats —que foren múltiples—, i ens dona la clau dels seus èxits —que foren indicibles— i dels seus fracassos —que també foren llas-timosos—. Es una paraula: la grandesa i la servitud del seu tremp genial posat sempre al servei d'ideals nobilíssims.

Patriota d'excel·lents virtuts, clergue que ocupà càrregs ben alts en el govern de la diòcesi, historiador, apologeta, estudiós de l'art, va ésser, per damunt tot, un gran vident de la terra, un geni intuïtiu de l'esperit de la raça, un escorcollador de l'ànima del seu poble que va saber entreveure en l'expressió del seu verb. I a estudiar, arreplegar i catalogar l'expressió d'aquest verb va dedicar —gegantinament, amb forces de tità— la seva voluntat i les seves energies. Dos monuments en va treure, cadascun d'un valor ben difícils de ponderar: les *Rondaies* i el *Diccionari*.

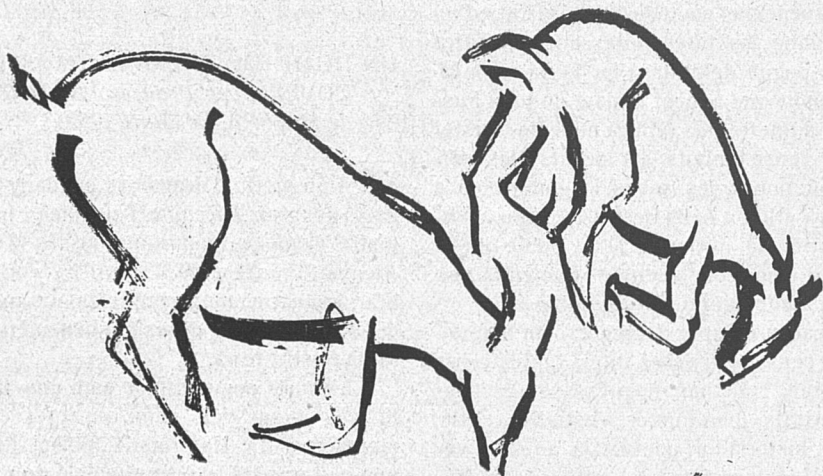
Aquestes qualitats humanes que entren de ple en els dominis del sobrehumà exigiren un tribut de defectes humans que el feren

víctima de si mateix, dels altres i alhora limitaren en part l'èxit de les seves empreses. Sofrí i va fer sofrir, combaté i va ésser combatut; incomprès, tampoc no va saber comprendre.

Però aquestes tares humanes avui compten només com anècdota, s'ajauen baix del pes de la història; mentre que el fruit positiu de les seves grans virtuts i de les seves excel·lents qualitats morals i també humanes, avui ens dona uns resultats inmensos.

Tots aquests detalls els ha estudiats Francesc de B. Moll amb abundor de documents i fotografies de primera mà, al marge o paral·lelament a les circumstàncies en què mossèn Alcover va viure. El seu estudi ocupa un llibre de 322 pàgines que forma un volum doble i extraordinari de les biblioteques *Les Illes d'or* i *Raixà* conjuntament. L'acompanya el mèrit d'un estil vivíssim, àgil, llampant sempre, ple d'interès i que no cansa. És el millor monument amb què podíem celebrar enguany la doble efemèrides del centenari del naixement del biografiat i de l'acabament —com hem dit— de la publicació dels deu volums del seu gran *Diccionari*.

MIQUEL GAYÀ

VIDA CULTURAL

● El 24 del passat mes de maig va tenir lloc l'adjudicació dels premis del segon Concurs Literari organitzat per la revista «El Heraldo de Cristo», en una brillant sessió celebrada a la Sala d'actes del Convent de Sant Francesc. Figuraren com a membres del Jurat els senyors Guillem Colom, el P. Miquel Colom T. O. R., el P. Llorenç Garí Jaume T. O. R., Joan Pons i Marquès i Josep Maria Llompart. Hi actuà de Mantenedor el senyor Gabriel Cortès que obrí la festa amb un docte parlament. Seguí un entremig musical amb l'actuació dels artistes Bernat Pomar, Joan Vicens, P. S. Taberner T.O.R., P. F. Batle T.O.R., i la «liederista» Gertrud Haunschuld. Finalment fou llegit el veredict del Jurat, pel qual foren declarats guanyadors: Pere Orpí, del Col·legi de la Sapiència, pel Premi de Poesia; P. Rafael Ginard Bauçà T. O. R., pel Premi «Cala Murta de Formentor» establert per a un estudi sobre Aspecte folklòric i popular de la poesia de Costa i Llobera; i Sebastià Mesquida, del Col·legi de la Sapiència, amb un accésit a aquest segon Premi.

● «Betzata: Revista del Angel y la Espera» és un quadern circular que confeccionen els estudiants del Seminari Major dels PP. Missioners dels SS. Cors a Lluç, il·lustrat amb artístics dibuixos i imprès en multicopista. En el segon número, sortit amb motiu de la passada Pasqua de Ressurrecció, hi hem notat prou una sèrie de col·laboracions ben prometedores: Ramón «lo foll» (editorial), El pequeño gran mundo de Ramón Llull per G. Celià, Jeremías o la Vocación Terrible per J. Reynés, Conocí en CUBA a un sacerdote per J. Alegria, Una novelística sociològica del Sacerdocio per R. Ballester, Colonialismo per C. del Val, La levadura del Evangelio per F. Gisbert i Diario de mi Semana Santa per D. Socias. Alguns d'aquests treballs són notables principalment per la disciplina, l'erudició i l'esforç que representen, detalls que podem constatar en l'abundant anotació i la bella quantitat de cites

adduïdes. Tot plegat ens revela una fonda inquietud amb anhels de renovació que devem encoratjar fèrvidament.

● A la revista «El Heraldo de Cristo» del passat mes de juny hem pogut llegir la poesia Pelegrí de la tarda de Pere Orpí Ferrer, guanyadora del premi al Concurs de l'esmentada revista. Una peça lírica de tema fonament religiós que revela el tremp juvenívol de l'autor, el braó i l'empenya del seu numen, l'esplendor de la seva imatgeria fresca i renovada, i una font de sentiments nobles. Es amb raó que, com s'ha dit a la premsa de Palma, ens trobam davant d'un nou poeta, e nom del qual d'ara endavant haurem de tenir ben, en compte.

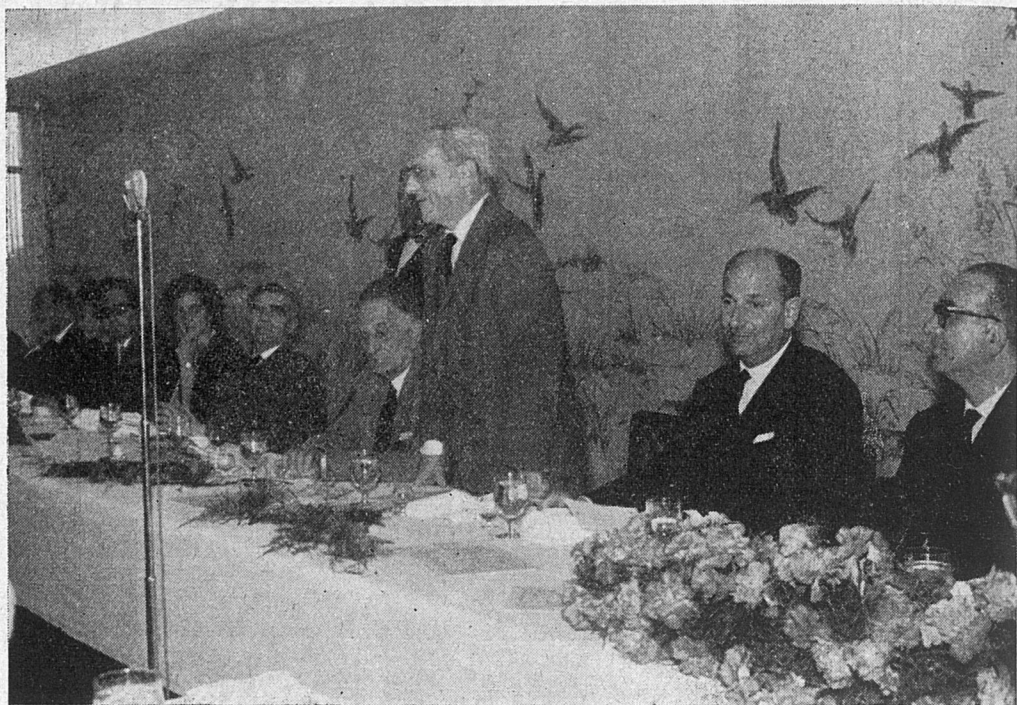
● A la revista «Serra d'or» del passat mes d'abril hem pogut llegir un extens estudi de Miquel Gayà sobre el tema Mallorca i Josep Carner, el qual constitueix una interessant aportació a la història literària de Mallorca i Catalunya durant el primer decenni d'aquest segle.

● La intel·lectualitat tota dels Països de Llengua Catalana ha tributat un homenatge, senzillament apoteòsic, a Francesc de B. Moll amb motiu de l'acabament de l'obra del Diccionari iniciat per mossèn Antoni M. Alcover.

Els actes s'obriren el 26 de maig amb un romiatge al Santuari de la Mare de Déu de Lluç, on els assistents varen donar gràcies a la Patrona de Mallorca amb el cant d'una Salve solemníssima interpretada per l'Escolania, i escoltaren un breu parlament de benvinguda pel Prior P. Miquel Ollers, i seguidament un concert de l'Escolania.

L'endemà va tenir lloc a l'Hotel Cristina el dinar d'homenatge, al qual assistiren representa-

El Sr. Francesc de B. Moll en unes paraules de gràcies després del dinar que li fou ofert a l'hotel Cristina.

cions del Principat, del País Valencià, del Rosselló i de la ciutat de l'Alguer de Sardenya. Ocuparen la presidència el senyor Francesc de B. Moll i la seva muller senyora Francisca Marquès, l'alcalde de Palma senyor Joan Massanet, el Vice-President de la Diputació senyor Antoni Sampol, el President de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans senyor Pere Bohigas, el degà dels poetes de Mallorca senyor Miquel Fortesa, el President del Círcol de Belles Arts senyor Antoni Parietti, el President del Centre Rossellonès d'Estudis Catalans senyor René Llech Walter, el director de la revista «Tramuntana» de Perpinyà senyor Carles Bemby, el senyor Bernat Bono Barber en representació de «Lo Rat Penat» de València, el senyor Antoni Bal·lero de Càndia poeta de l'Alguer, el filòleg senyor Manuel Sanchis Guarner, la senyoreta Aina Moll, el director de l'Editorial Barcino de Barcelona senyor Josep Maria

de Casacuberta, i els senyors Guillem Colom, Norbert Bauçà, Josep Maria Llompart, Miquel Marquès Coll i Pere Sureda par la Comissió mallorquina del Patronat del Diccionari.

Fou en el transcurs d'aquest dinar de germanor que va ésser ofert al senyor Moll un cedulari contenint més d'onze mil targes d'adhesió a la seva magna obra.

● Amb motiu del setè Centenari de la Conversió del Benaventurat Ramon Llull, la revista «Cristiandad» de Barcelona ha dedicat un interessant treball a la il·lustre figura mallorquina, signat per mossèn Bartomeu Guasp, en el qual el tema de la dita conversió és estudiat principalment a través de textos de les diverses obres del gran polígraf i apòstol de l'Edat mitjana.

REFERENCIAS DE TORMENTAS

NOTAS HISTÓRICAS

(Conclusión)

ES curiosa la noticia del temblor del año 1877: la consigna el mismo Fr. Domingo Ferragut, como testigo presencial.

Die 14 de Octubre... trobantme jo el infrascrit en el balcó de la cel·la (que es la 1.ª a la entrada del Convent) a las set y mitja del matí, repentinament vaig oír (y se oy en tota la Isla de Mallorca) una ramó tan gran que no se a que acompararla, sino a 25 cochos qui venien a tota pressa, o a un tro molt mes fort y espantós de los que se acostumen oír entre los mes espantosos.

Vaig alsar el cap y estendre la vista per mirar que podia ser aquella novedad, y vaig advertir que aquella ramó venia de la part de Binisalem y que, quant mes se acostava, mes se aumentava; arribá al temps de rezar una Ave Maria o un Credo, y luego la terra tremolá de tal modo que las Iglesias y las casas parexia havian de caurer; y los habres se remenavan com si un trebolí de vent los pegás, essent axí que no feya ni adhuc el mes mínim soplo de vent o ayre.

Ere die de Diumenge y en aquella hora se deyen misas en las Iglesias; y en totas las tres de Inca, la gent que hey havia surtí ab tanta presa, que uns cayen, y altres los pasavan per demunt; en la Iglesia de St. Francesch de Inca, una dona tingué un bras espeñat, de los qui le pasaren per demunt; els Sacerdots qui deyen las misas se quedaren tots sols en los altars, fins que tornaren entrar alguns. Per los carrers se veyá que tota la gent surtí de las casas asustada y descolorida. Se veyen los llums de las casas remenarse, las teulades y parets qui despedien pols y terra, y algunas perets veyas caygueren.

Los llochs abont ha fet major estrago son entre Sancellas y Sineu. En esta son moltas las perets crivelladas, y en la Rectoría se judica que serán menester 500 lliures per adobar el mal que ha fet, lo que ha caygut de la Iglesia sobre ella. En Costitx, el Cor de la Iglesia qui solament ha un any que es fet, se es crivellat; lo envedor de un molí se ha separat de la torra circa un palm; en Jornets la capella te un crivell desde el portal fins al altar.

PER LA NÒSTRA HISTÒRIA

Las ayguas de los pous pujaren de modo que en el pou de Jornets, prop del camí, arribá a la cara de la terra; y en la cinia del hort de Dn. Nicolau Siquier, de derrerera St. Francesch de Inca, la percha dona una volta y mitja a causa de la aygua qui pujá. Y moltas altras cosas que se observaren en diferents parts de la Isla. Repetí dues y mes vegadas el mateix tremoló en los dies siguens; pero fonch sempre ab menos violencia.

Refiere también dicho Padre dos temblores más acaecidos en Junio de 1835. Dice que los habitantes de Palma se trastornaren tant que uns sortiren de la ciutat y ena... Y aquí en lo más interesante (como el citado Prior Lladó), deja inconclusa la narración.

Sigamos transcribiendo.

Die 10 Agost 1804 entre las 12 y la una del die plogue ab tanta abundancia, en el contorn de Inca, que no podent recullirla las canals, noy havia casa alguna abont noy hagués goteras, y lo qui aumentava la causa era que mesclad ab la aygua caye també calabruix. Pero abont feu major estrago fonc entre el molí de na Peña y el torrent; pues en mix del camí que medie entre estos dos extrens, hey va fer un clot tan fondo que tendría sis palms; y com el Convent de Dominicos está tan prop de este lloc esperimentá mes lo estrago que lo restant de la Vila.

La aygua que hey havia dins las Cellas dels corredors de alt, y en los matexos corredors era tanta, que per treurerla determinaren fer alguns forats en las corbadas perque sortís. Los Religiosos estauan dinant quant plovia ab tanta abundancia, y advertint que s'aygua entrava per el portal del Refetor, que era la qui corría per el corredor, sense acabar de dinar, surtiren y enaren a la Iglesia, trageren del sacrari el globe abont estan consagradas las hostias de donar la comunio a los seculares, y posat sobre la ara del altar major lo tingueren patent tot el temps que feren oracio, que duraria mitja hora; ab compañía de alguns Señors seculares, qui este die havien dinat ab los Religiosos, per haver feta una molt solemne festa de la Beata Catalina Tomás, que un dells pagava.

Dia 4 Octubre del any 1834. Entre las 11 y las 12 del mati plugué ab tanta abundancia que los camps parexien el mar; desde las finestras del Convent de Dominicos se veyá s'aygua qui pasava per demunt la paret del Blanqué de Can Ripoll, y la qui corría per dins el torrent era tanta que, no cabent per dins el seu lloc, surtía per demunt los camps y per demunt los ponts. Y la qui no podia correr, arribava fins a la casa del hort del Sr. Coll, qui está veinat de Sant Domingo.

Dos años antes, en 1832, en Sóller, un espantoso aguacero, acompañado de fuertes vientos había destruído en el mes de Marzo la cosecha de la naranja.

Caygué una aygua tan extraordinari en la nit que, sortint de mare el torrent, inundá tota la horta, en que hi havia per tot mes de quatre palms de aygua.

...En el mateix temps y a causa de la gran copia de ayguas, corregueren variass porcions de terreno, singularment a Can Bresca y a Can Carabasseta, cuyas casas se desplomaren enterament; Can Bleda y Llubç-Alcari, en cuyos dos llocs una gran porció de terreno se precipitá al mar. (1)

Por si esto fuera poco, el 26 de Agosto inmediato, una tromba de agua se abatió sobre parte del término y la población de Sóller y llevó la desolación por doquier, *no dexant olivera dreta en tota la linea que corria de Ponent a Llevant.* Echó a tierra más de los dos tercios de los techos, muchas paredes y muchos más tabiques. La iglesia parroquial quedó sin techo y con los dos cancelos arruinados. Sucedió esto a las 11 de la mañana, mientras se predicaba el sermón del último día de las Cuarenta Horas de San Bartolomé. No hubo sin embargo desgracias personales, salvo algunas fracturas y contusiones.

Pero volvamos a las notas de Fr. Domingo Ferragut.

La nit del dia 10 al 11 de Octubre, del any 1842, despues de un die y mix de ploure continuo y abundant, ha plogut ab tanta abundancia, y principalment circa las 5 del mati del die 11, que arrastrava los abres sencers que havia arrancats del seus llocs, pues se veren figueres censerass que rosegava per espay de molt de temps, y a moltissima distancia el torrent de Cantabou.

Era tanta sa terra, fems, arena y pedras que rosegava, que umplí en casi totas parts el seu lloc, y surtí per demunt los camps, dexantlos molts sensa conradís y plens de pedras. Tira per terra un sens nombre de perets veinadas, com foren dues del hort de Can Coll, que foren las primeras, dues del hort den Moragas prop la torreta, tres del hort del Sr. Reure prop del Pouet, destruí un gran número de horts y veinats del torrent, y las casas del Calatraví, las de sa torreta, las del carré del pouet, a qui va al hort de sas Polixonas tenien passat de quatra palms de aygua per dins las casas y es veren presisats a sortir de la casa, per no negarse; y las caxas, robas y demes trastos, tant bañats, que hagueren de estenderlos.

Casa bey hagué del Carrer fondo que s'aygua los prengue un sac de farina y la tragué fora de la casa a llarga distancia. Y se encontraren alguns tocinos aufagats. Pedras de algunas parets que destruí, de pes de vuit quintás, las rosegá per mes de trenta passas. Passá s'aygua per demunt el Pont nou, y alguns cantons de marés qui estavan ja fortificats ab guix, los arrancá y los sen dugué rosegant a molta distancia.

Lo hort del Sr. Siquier, de derrera S. Francesch, lo hort den Pere Petit, lo hort den Prats, lo hort del Sr. Xesquet y altres han quedat casi del tot inutils, uns mes, altres menos, de la aygua qui tot lo arrastra, axi verduras, com terra de conradís.

(1) D. José Rullán, Pbro. Historia de Sóller. Tomo I, pág. 155.

PER LA NÒSTRA HISTÒRIA

Aquesta matexa relació se pot veure mes llargament en el Diari Constitucional de Palma del día 30 de Octubre de 1842, abont se diu:

Las casas cercanas y todas las inmediatas al torrente recibieron la corriente hasta la altura de siete y más palmos, ocupando de parte a parte una extensión de 150 varas... Se está haciendo el justiprecio del daño causado en este término, y por lo justipreciado hasta el día, se puede calcular que el daño total no bajará de 50.000 libras mallorquinas. Nadie de los que viven tenía idea de un diluvio semejante.

Las noticias que se tienen de las villas vecinas, son que sus estragos han sido violentos en Selva, donde han caído cinco casas, bajo una de las cuales murió una niña, y bajo otra se salvaron como por milagro un hombre, una mujer y un niño que después de muchas horas sacaron debajo de sus escombros.

En Campanet y en Búger se dicen cosas semejantes a éstas. Pero del otro lado, no alcanzan más allá de Binisalem.

El torrent del Pont den Lleó, termina el Dominico, causa també molt de estrago, com se veu en los polls que arrancá y casas que arruiná etc. etc.

RAFAEL JUAN MESTRE, M. SS. CC.

Salut, bellesa i frescura
troba a Lluc el pelegrí
i una saba antiga i pura
que fa el cor més mallorquí:
Vida dels avis honrada
pareix que encara alenau,
Verge de Lluc coronada,
damunt Mallorca reinau!

REVISTA A LES SALES D'EXPOSICIÓ

I Certamen Provincial de pintura de costums i paisatges de Balears

Amb motiu de les passades Festes de Primavera celebrades a la Ciutat de Mallorca, l'Excm. Diputació Provincial va convocar el Primer Certamen de Pintura de Costums i Paisatges de Balears, al qual concursaren amb les seves obres un reduït grup d'artistes coneguts. Les teles estaven exposades a la galeria principal. L'exposició, que fou molt concorreguda, va resultar molt agradable i interessant. Esperam que l'any qui ve la Diputació convocarà de bell nou un altre Certamen.

La sentència del Certamen es la següent: Premi Excm. Diputació: A l'obra del pintor Bernadí Celià, titulada Torrent de Pareis.

Premi Excm. Ajuntament de Ciutat: A l'obra titulada Dejà de l'artista senyor Tarrassó.

Pomar Nadal (Círcol de Belles Arts)

En el familiar saló d'exposicions del Círcol de Belles Arts ha exposat lo darrer i més representatiu de la seva obra el pintor mallorquí Rafel Pomar Nadal. Paisatges, nuus, composicions i retrats, han estat la col·lecció de teles que crítics i públic han pogut admirar. Pomar Nadal posseeix una vocació plàstica ben definida i unes qualitats d'artista que fan concebre d'ell, una ben fundada esperança dins un futur no gens llunyà.

La seva pintura és situada entre un realisme que camina cap a l'impressionisme i un idealisme amb tendències a la realitat. El catàleg de l'exposició du un pròleg del poeta Angel Crespo.

Robert Ramaugé i Bonet de San Pedro (Galeries Costa)

Palma que conecí. Sota aquest títol el pintor Robert Ramaugé ha presentat a les Galeries Costa una col·lecció de teles de tamany diversos que copsen distints aspectes de la nostra Ciutat, uns en vigència, altres ja oblidats. Dins el to modest l'exposició ha agradat.

Bonet de San Pedro és un cantant de melodies modernes prou conegut. Ara ens ha volgut ensenyar que també sap cantar amb els pinzell oferint-nos una notable pintura decorativa d'estudi, de fantasia, olis i dibuixos a ploma. Ha cridat molt l'atenció com era d'esperar, donada la popularitat de l'autor. Podem concloure dient que Bonet de San Pedro sap pintar.

Caspar Riera, Joan Pascual i Bernat Sanjuán (Galeries Kira)

El saló de les simpàtiques Galeries Kira ha presentat una agradable sorpresa. Es tracta de Caspar Riera pintor madur i novençà expositor. Onze de les

Tela de Gaspar Riera

obres són figuratives i les dues restants abstractes. L'encant de les teles de Riera es difícil de definir en el reduït espai d'aquestes línies. Podríem dir que es fonamenten en el poder tàctil de la qualitat pictòrica. El conjunt és de bon gust i plaent a la vista.

De bell nou Kira ens dona a conèixer un desconegut pel públic mallorquí: és el valencià Joan Pascual, pintor figuratiu. L'exposició encara que interessant ha resultat una mica carregada, degut a la poca variació del tema.

L'altre artista, Bernat Sanjuán, —únic pintor convidat a participar a l'exposició per el renovellament iconogràfic del Sagrat Cor de Jesús a Paray Le-Monial (France)— ja era conegut a Ciutat. Té enorme sensibilitat per a reproduir el nostre paisatge, particularment el de Deià. Bernat Sanjuán és l'exponent màxim de l'expresionisme que s'enquadra dignament dins la corrent d'avui en dia. Paisatges i bodegons duen el segell d'una tècnica inigualable. És pintor creador i renovador del traçat i del colorit.

Ramon Rotger i Calvo Carrión (Galeríes Quint)

L'original artista Ramon Rotger, ens porta un art singular i de molt de mèrit. Ens atrevim a afirmar que és únic dins aquestes especials característiques. Es val solament de fustes de variats tons i qualitats, i amb els troços forma quadres de ben provada categoria artística que recorden la tècnica de la pintura a l'oli. L'exposició ha tingut la nota de la novetat per l'original concepció de l'artista.

Bodegó de Bernat Sanjuán

Calvo Carrión, després d'un parell d'anys fora Mallorca, torna amb el bagatge de les seves obres joioses i plenes d'esperança. La ingenuïtat i l'encant dels nins és el tema encisador que tracta.

Ferran de Arasa ha exposat aquí amb èxit assenyalat un respectable conjunt de la seva obra.

El cronista –que no vol allargar més– esmentarà solament que a Galeries Minòrica ha tingut lloc una exposició dels pintors Joan Covas, V. Ferrero i Parts Vila.

JOSEP BAUÇÀ I PISÀ

En el vinent número extraordinari d'agost-setembre, donarem, si Déu vol, una àmplia informació de les festes que es celebraran al Santuari de Lluc el 10 d'agost amb motiu del 78.è aniversari de la Coronació pontifícia, proclamació oficial del títol de Basílica menor atorgat pel Sant Pare Joan XXIII a favor del temple luçà, i benedicció del nou Trono i Cambril de la nostra Moreneta.

INFORMACIÓ DEL SANTUARI

(del 15 de maig al 15 de juny)

El mes de maig té l'encís d'un lliri que neix; maig és un empelt de primavera. Per això no és estrany que la vall de Lluc es converteixi en un esclat de festa: l'alzina, les fonts, les muntanyes, els aucells i els nins de l'Escolania són veritablement una trena primaveral de llums i de colors i de músiques i com un esqueix del mateix cel. Cada vesprada el rosari és més rosari i més bell, perquè maig si és el mes de les flors és també el mes de Maria. Amb aquestes essències el Santuari de Lluc cobra nova vida i nou encant i són més nombrosos els devots que puguen a refrescar l'esperit al doll de la Fontana de les gràcies.

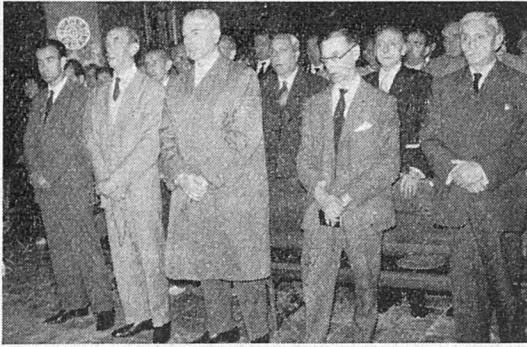
Lluc dia per dia

Dia 16 puja al Casal de la Verge un bell estol d'al·lotes de la veïna vila de Pollença, acompanyades de les monges de la Caritat.

El 21, a la tarda, és un grup de novells atletes de distints col·legis de Palma, que per encendre la torxa simbòlica de la juvenesa a la flama de la llàntia que crema nit i dia davant nostra Dona, ha enfilat son camí cap al cim del cor de la

Serra. Aquí el P. Cassimir de Bilbao, religiós caputxí, després del cant vibrant de la Salve de l'Escolania, ha donat l'ensús de la partida a l'abrinat jovent, que amb bon auguri comença la V Setmana de la Joventut.

El dia 26 arriben els amics del *Diccionari català-valencià-balear* per retre en un acte de simpatia i adhesió a l'il·lustre filòleg don Francesc de Borja Moll, l'acció de gràcies d'una Salve solemníssima a la Mare de Déu de Lluc per haver acabat en bonhora l'obra cabdal de la nostra Llengua, que tan afanosament inicià aquell piadós i savi canonge, mossèn Antoni Maria Alcover. El P. Prior, fent ús de la paraula i en nom de la Verge regregràcia aquella sucosa visita d'amor i amb bell parlament explicà com també la Moreneta i son Fill que du en braços s'associaven plaents a aquell homenatge de les nostres Lletres, per ésser l'un Alfa i Omega, i l'altra el tron de la Saviesa. Després de l'aplegamans, el senyor Moll amb el seus familiars i amics passaren al saló d'actes del Santuari, on hi havia damunt una tauleta els deu toms del Diccionari i allí foren obsequiats per la *Schola Lucana* amb un concert de cançons mallorquines.

Dia 27 una colla de carlistes de tots els indrets de Mallorca vénen a donar testimoni de vassallatge a la seva Reina i Senyora. Bandera a l'aire recorren la Via dels Misteris i després oeixen missa i fan cantar una Salve.

Dia 6 de Juny puja el P. Morillo S. I. per celebrar als peus de la gràcil Mare de Déu de Lluc una missa en ritus oriental. A la tarda explica en una conferència plena d'interés l'actitud dels pobles orientals davant el Concili Vaticà II i l'ambient i dificultats que sorgeixen respecte del Catolicisme.

Dia 10 té digna acollida dins els amples braços del nostre Santuari la fervent Associació dels Sagrats Cors de la ciutat de Palma, presidida pel Rv. P. Josep Verd, prior que fou d'aquest palau de la Verge.

Pelegrins agraïts

Dia 16 de Maig, Miquel Pujades fa cantar una Salve pel beneficis rebuts de la bondat de la Verge.

El 18 arriben a las portes del Santuari cansats del llarg camí fet a peu des d'Ariany, Joan Ferrer i la seva esposa Magdalena, en compliment d'una promesa.

També el dia 20, Pere Gamundí, compleix un vot fet a la Mare de Déu de Lluc, pujant des de Pollença a peu descalç.

El dia 22, Gabriel Dolç fa cantar una Salve.

Igualment, dia 25, Miquel Ferrer puja a peu des d'Inca per regradar a la Moreneta l'èxit d'una operació quirúrgica; fa cantar una Salve i un Tedeum.

El dia 27 són els jugadors del *Constància* d'Inca que per l'ascens a segona divisió vénen a postrar-se davant la Santa Imatge i també fan cantar una Salve.

Ja el dia 11 de juny, del llunyà poble de Vilafranca de Bonany, arriben els esposos Sebastià Andreu i Margalida Roselló tot plens d'agraïment pel bon resultat d'una operació feta a un filllet seu que patia de *sarcoma* a una cama. Els acompanyen un estol de familiars i amics i tots junts fan celebrar una missa a l'altar de la Verge.

El mateix dia fan acte de presència els panaders de la vila de Campos i devotament oeixen missa i combreguen.

El dia 13 també fan el camí d'Inca a Lluc a peu Joan, Guillem i Catalina Beltran, expressant així les gràcies a la Moreneta per la protecció sentida en una intervenció mèdica.

De Sa Pobla arribaren a peu i se'n tornaren Miquel Alomar, el seu fill major i el seu gendre Jaume Fornari, en compliment del vot que feren a la Verge si una filla de pocs anys es curava d'un mal pernicios que tenia a un peu.

Ofrenes

Dia 20 de maig, Pereta Pons regala per al servei de la santa Casa 10 entradors de roquet que són una verdadera filigrana.

El mateix dia, Rosa Cerdà fa entrega al P. Prior de 3.000 pessetes per a les obres del nou Cambril; i fa cantar el *mes de maria* a la seva intenció.

El dia següent és el nin Bernadí Fiol Ramonell, blauet de la Moreneta, que ofereix la quantitat de 1.000 pessetes al tron de la Seva Mare.

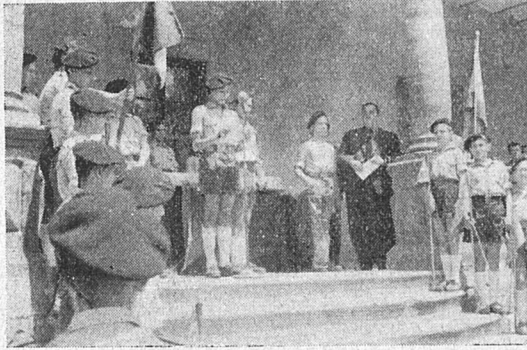
El dia de l'Ascensió pugen més de 500 al·lots del Front de Joventuts acompanyats dels seus directors els senyors Josep M.ª Castilla, Joan Sastre i Antoni Ferrer, i en una emotiva cerimònia fan entrega de la pradella d'alabastre que es-

culpida pel mestre Jaume Mir, presidirà el ric altar de marbres de la nostra Reina. L'acte tengué lloc després d'una Hora santa a la capella del Seminari, a continuació de la qual es juntaren tots en el pati dels Blauets, on feren les promeses de la O. J. E. D'aquí, portant a braços la valuosa presentalla es dirigiren en perfecta formació militar a l'església on oiren missa dialogada. Arribat el moment de l'ofertori, el senyor Delegat Provincial llegí la solemne entrega del preciós obsequi, el qual en nom de la Verge acceptà el Rv. P. Prior, que volgué expressar públicament la joia que li produïa el rebre de mans de la flor de la juvenesa mallorquina, representada pel Front de Joventuts, aquella obra d'art que proclamarà davant els milers de pelegrins de totes les nacions l'amor d'una entitat que per èsser de joves s'havia avançat a totes les restants de l'Illa.

En aquesta embranzida d'amor també el poblet de Banyalbufar s'ha

volgut assenyalar donant testimoni de la seva fe i generositat. Per això feu arribar per mans del Rv. don Pere Morey als peus de la Moreneta el fruit d'una col·lecta de 1.125 pessetes, per contribuir a l'obra del nou cambril.

Pel mateix fi una devota se-

LLUC PER MALLORCA..

nyora de Sóller fa donació d'una artística medalla amb efígie d'Isabel II, tota de plata.

Finalment, Francisca Pastor, natural de Palma, entrega per a la llàntia de la Verge dues botelles d'oli.

A totes aquelles persones que sentint dins les seves entranyes l'honor de la Casa de la Reina del cels aportin el fruit dels seus estalvis o de la seva generositat, les recompensi la Mare de la Gràcia amb premis perdurables que ni el corc ni el rovell no puguin destruir.

Primera Comunió

La feu el dia 26 de Maig, baix el dolç esguard de la Reina de Mallorca, el nin Josep Juan Escandell.

Contrares Difunts

Miquel Garí Picornell morí a Porreres el dia 20 de maig, a l'edat de 69 anys. Descansi en la pau del Senyor el bon pare de família i devotíssim enamorat de la Mare de Déu de Lluc.

Publicacions rebudes

De la Cambra de Comerç de Palma, el número extraordinari del *Boletín de la Cámara oficial de Comercio, Industria y Navegación de Palma de Mallorca* dedicat Eivissa; també *La Cámara oficial de Comercio, Industria y Navegación de Palma de Mallorca. 75 años de actividad (1886-1961)*, monografia de D. Bartomeu Barceló Pons. De la mateixa entitat la *Memoria comercial y de trabajos* corresponent a l'any 1960.

De don Josep Vidal Isern, el fullet titolat *Monumentos de Palma*.

EL NUEVO TRONO

Relación de donativos recibidos en el pasado mes de Mayo:

	Ptas.		Ptas.
D. ^a Rosa Cerdá	3.000	D. ^a Prudencia Denón	100
D. Juan Mateu	200	El blauet Bernardino Fiol	1.000
N. N.	200	V. P. 175 gramos de plata	
Un devoto de Palma	1.630	Camareras de la Virgen (Inca)	1.000
Don G. Alcover	50	X. X.	150
M. S.	500	D. ^a Teresa Ginard (Muro)	575
Un señor de Palma	100	D. ^a Josefa Nadal	500
D. Pablo Bonnín	100	Rdo. D. Juan Canals (Sóller)	500
D. ^a Diana Ferriol	1.000	Un sacerdote de Ibiza	300
BANYALBUFAR	1.125	PUERTO DE ALCUDIA	2 000
D. ^a Catalina Pericás	50	D. Miguel Sacanell	500
D. ^a Inés Picornell	50	Hnas. Arbona (Sóller)	75
		Una señora de Palma: un anillo de oro.	

ELS POBLES DE MALLORCA A LA MARE DE DEU DE LLUC DE LA VILA DE SANTA EUGÈNIA

La rient vila de Santa Eugènia ha vibrat d'amor i devoció a la Mare de Déu de Lluç amb motiu d'ésser entronitzada a la parròquia i beneïda solemnement una talla de la nostra Moreneta.

Aquesta talla és obra de l'escultor senyor Francesc Salvà, i ha estat oferida i costejada pels esposos Bernat Sureda Bibiloni —Antic Blauet de l'escolania de Lluç— i Antònia Cañellas Arrom.

Els motius que han induït aquests bons amics del gran Santuari de Mallorca són els seus desitjos de veure augmentar més i més la devoció a la Patrona de Mallorca dins la seva vila natal de Santa Eugènia.

La festa de la benedicció d'aquesta

imatge va resultar un acte carregat d'emoció, al qual se va associar tot el poble. Va cantar la Missa major el Rv. P. Jaume Al·lès, M. SS. CC. i va predicar un eloqüent sermó de circumstàncies. Varen actuar de padrins els infants Bernat, Sebastià i Catalina Tomàs, fills dels donants d'aquesta talla. La talla —que resulta un model de perfecció— ha estat col·locada al costat esquerre del retaule de la capella del Sagrat Cor de Jesús.

Ens és obligat de manifestar que a la vila de Santa Eugènia asisteix ja degudament establerta la Confraria de la Mare de Déu de Lluç, i ha estat beneïda i posada en circulació una capelleta de la Reina de Mallorca per a la visita domiciliària.

ASSOCIACIÓ D'ANTICS BLAUETS

Després de la llista de donatius que publicarem el mes passat a aquesta revista, han arribat altres demostracions de l'afecte amb què es acollida aquesta iniciativa de pagar unes escultures en bronzo per a ornament del nou Cambril de la Mare de Déu de LLuc.

En el pròxim Bolletí a publicar, oferirem una segona llista d'aquests donatius. Per avui només avançarem que ja tenim recollides 8.390 pessetes.

Aprofitam aquesta ocasió per animar els qui encara no s'hagin decidit a enviar els seus donatius a fi que ho facin com més aviat millor, puix que seria molt de desitjar que a la vinent Assemblea d'Antics Blauets a celebrar pel mes de setembre, poguéssim fer ja entrega d'una respectable quantitat al P. Prior.

Que la nostra Mare pagui, com només Ella sap fer-ho, la generositat de tots els seus fills.

EL SENYOR JORDI DES PONT

AIXÒ era un senyor d'una corentena d'anys que nomia Jordi, i li deien *des Pont* perquè s'anomenava així una possessió que tenia.

Havia duits altres bulls i no li havia llegut casar-se, i no és que estigués per al·lotes, que n'hi havia un xinxa que li vetlaven es batuts, sobre tot tres, totes tres ben bufarelles, que fins s'eren atansades a enviar-li comandacions.

A ell prou que li agradaven, però tenia sospites ben fortes de que hi eren més p'*Es Pont* que no per ell.

Per aclarir-ho, veiau quina la se va pensar.

Se va fer de veure amb cada una d'elles ben d'amagat i va dir a cada una:

—Parlem clars: que mos hem de casar, o què?

—Ell que ho véssem, va dir es cego! respongué cada una.

—No res, diu ell, me n'he d'anar a fora Mallorca per feines, i, en tornar, se fa s'esclafit.

—Amèn, digué cada una.

Se'n va a fora Mallorca, i des cap d'un any torna mal vestit, barba llarga i tot desbuat; i no s'amagava gens de dir que

ses coses li anaven malament ferm, que corria males aigos i que no tendria altre remei que vendre *Es Pont*.

Se'n va a veure aquelles tres al·lotes, i n'hi hagué dues que li feren molt s'esmús i casi no el se volgueren mirar; else feia mals averanys.

Ara s'altra li va dir:

—Què m'és a mi si ses coses te van malament? Te vui per lo que és, no per lo que tens o pugues tenir.

—No res, diu ell. Ènara me n'hauré de tornar. En venir mos casarem.

Se'n va, i des cap d'un altre any torna malvestidot, amb ses ombres mortes de tot, prim de lloms una cosa de no dir.

I lo primer que fa és posar *Es Pont* a s'encant.

Surt es seu majordom i le hi lliuren.

Ja no era es *senyor des Pont*. Tothom se creia que era romàs a s mig des carrer i que no tenia on caure mort.

Àleshores se torna presentar a aquelles tres al·lotes.

Aquelles dues que s'altra vegada li havien fet s'esmús, figurau què li havien de dir!

El tregueren defora amb caixes destrepades, i amb un poc més li fan dar una planissada de mort.

Ara s'altra va esser ben a s'enrevés; li tornà dir:

—Som sa mateixa. Te vaig d'ir que et volia per lo que éts i no per lo que tens, i estic a lo mateix. En voler mos porem casar.

Queden per tal dia, i ell hi compareix vestit com un comte de bon de veres i amb so cotxo que primer tenia.

Tots romangueren amb sos cabeis drets, com el me veuen amb tant de *tu àutem*.

Se casen, fan pujar tothom an es cotxo, i diu an es cotxer:

—An *Es Pont!*

I ja hi són partits.

S'al'lota i sa seua gent quedaren esglaiats davant aquella sortida.

—Però, què hi hem de fer en *Es Pont?* s'exclamaren.

—Ses noces, diu ell.

—Si fos nostro, bé! diu s'al'lota; però havent-lo hagut de vendre...

COSES RARES

Trobar un bon amic.

Pagar sa contribució i riure.

Esser a temps a missa darrera.

Un mestre d'escola que faça rots.

Un caçador que diu la veritat.

Un barber sull.

Llet sense aigo.

Un pagès associat d'aigo.

Una «polla» que li faça oi es festetjar.

Aquí ell parlà clar, i va dir:

—*Es Pont* és meu, no he mancabat en res ni per res; això d'anar mal vestit i d'haver venuda sa possessió, és estat una cosa composta, fingida, perque volia veure si tu i aquelles altres dues me volíeu per lo que jo era o per lo que jo tenia. I s'és vist ben clar: elles només volien *Es Pont* i se quedaren sense *Es Pont*; tu només me volies a mi, i me tindrà a mi i *Es Pont*.

Se feren unes noces de pinyol vermei, i un ball ben vitenc i sarau per llarg.

Aquelles dues altres al'lotes, com ho saberen, cuidaren a tornar botxes d'enuig, se pegaven tocs p'es cap, s'arrabassaven es cabeis, se deien es noms més lletjos que sabien, pegaven potadetes, se serien aficades a un puat.

I encara else deu durar si no els ha espassat.

JORDI DES RACÓ

(Del tom VI de *Rondaies Mallorquines*)

GEOGRAFIA DELS MALLORQUINS

A sa porta d'un pis:

—Ave Maria Poríssima! Que hi ha es senyor?

—No, senyora, ell no hi ès!

—Que seria fora Mallorca?

—Ca, no senyora!

—I a fora porta?

—Tampoc.

—Idó, a on ès?

—Pel món!

(De *L'Ignorància*)

COVERBOS

UN amo pagès envià es seu fii a estudiar a Ciutat, i a s'hora de partir, li digué:

—Vés, fii meu, sies bon atlot i estovia lo que pugues, perquè amb aquest no ploure, es dobberets s'han fet avall. Gasta poc i menja de lo més barato.

S'atlot partí. Com va esser a Ciutat, no s'aturava de pensar:

—De que li pegaré? Mon pare m'ha dit que menjàs de lo més barato...

De cop, s'aixeca, se posa es jaquet i es capell, se'n va a plassa i comença a demanar:

—Què val un porc?

—Foi! un porc regular sempre val quaranta o cinquanta duros.

—I un bou?

—Un bou en val més de setanta.

—I un xot?

—Sempre en val cinc o sis.

—I una gallina?

—Te costarà un duro o més.

—I una perdiu?

—Una perdiu, la tindràs per quatre o cinc reials.

Com s'atlot va sentir quatre o cinc reials, exclama satisfet:

—Ja ho veig! Ja sé ara què vol mon pare: que mengi perdius! Ben fet: per part meva, no hi tenc res que dir. Estarà ben content de mi.

* * *

UNA senyora forastera molt presumida llogà una criada foravilera molt torpe, sobre tot en coses de parlar amb finura. Debades sa senyora n'hi ensenyava cada

vegada que tenia ocasió; però era com que rentar es cap a s'ase. En lo que prengué més curolla aquesta, fou en ensenyar-li de pronunciar es seu nom, com a cosa indispensable.

—*Me llamo doña Pilar Porcel de Ripoll*, —li deia cada dia.

Quan ja se creia qua ho sabia l'envià a dur un indiot a n'es metge de la casa es dia que feia festa.

Sa criada donà s'indiot a n'es metge de part de sa seva senyora.

—I qui és sa teva senyora?

—Ai, senyor! —digué per si mateixa aquella al'lota, no recordant-li es nom de sa seva senyora.

I per sortir des pas li enflocà aquesta:

—Madò Pilastre Porcella de s'Assoll.

Ja n'hi va haver de riaies en aquella casa! Per paga estava plena de visites!

* * *

UN solleric tenia es bon costum de fer rues de clotell.

Un dia estant un poc aixaubat i sortint de sa taverna orsant i arriant pegà un capficó contra sa paret i cau dins una síquia. En es mateix instant passava un company seu que de mal nom li deien Rata, i quan vegé es seu amic dins s'aigo va provar si el treuria des seu naufragi i as cap darrer el tregué.

Quan aquell el reconegué li va dir en to de burla:

—Per la vera creu! Mai m'hauria pensant que una Rata hagués tret un Gat de dins s'aigu.

LLUC

Revista mensual

publicada amb llicència eclesiàstica

DIRECTOR RESPONSABLE:

P. CRISTOFOR VENY, M. SS. CC.

ADMINISTRACIÓ:

Santuari de LLUC (Mallorca)

Preus de subscripció:

Ordinària: 50 pessetes l'any

De Protector: 100 pessetes l'any

Número solt: 10 pessetes